

Marta Teplá, Hana Šmejkalová

**ZÁKLADNÍ INFORMACE K ZAJIŠŤOVÁNÍ
ASISTENTA PEDAGOGA DO TŘÍDY,
V NÍŽ JE VZDĚLÁVÁN ŽÁK NEBO ŽÁCI
SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM**

**Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR,
školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání
pedagogických pracovníků**

**Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy,
v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením, aktua-
lizovaná verze č.j. 23 757/2010-27-IPPP**

Copyright © Marta Teplá, Hana Šmejkalová, 2010

Copyright © IPPP ČR, Praha 2010

ISBN 978-80-86856-66-7

OBSAH

Úvod	4
1. Podpůrné asistenční služby při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	5
2. Koncepční materiály a legislativní zabezpečení funkce asistenta pedagoga v resortu MŠMT	7
2.1 Odborná kvalifikace asistenta pedagoga	10
2.2 Ekonomické zabezpečení funkce asistenta pedagoga	11
2.3 Pracovněprávní zabezpečení funkce asistenta pedagoga	14
2.4 Udělování souhlasu se zřízením funkce asistenta pedagoga	15
2.5 Žádost o zřízení funkce asistenta pedagoga	17
3. Specifikace funkce a pracovní náplně asistenta pedagoga	18
3.1 Specifikace funkce asistenta pedagoga u maturitních zkoušek žáků se zdravotním postižením	21
4. Specifikace funkce osobního asistenta (MPSV)	23
5. Úloha školského poradenského zařízení při zavádění funkce asistenta pedagoga	25
5.1 Podklady SPC pro zřízení funkce asistenta pedagoga	26
6. Metodické vedení / metodická podpora asistenta pedagoga	27
7. Možnosti vyhledávání asistenta pedagoga	27
8. Úskalí a podněty při zavádění funkce asistenta pedagoga	28
9. Doporučený postup při zavádění funkce asistenta pedagoga	30
10. Přílohy	33
10.1 Informace MŠMT čj. 14 453/2005-24 (Věstník MŠMT č. 10/2005)	33
10.2 Příklady náplní práce asistenta pedagoga	35

ÚVOD

V rámci projektu, který realizoval Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR v roce 2007, byl vytvořen původní informační materiál, který reagoval na stále vzrůstající potřebu asistenčních služeb při vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a na časté dotazy k této problematice.

V uplynulých třech letech došlo v oblasti speciálního vzdělávání k mnohým změnám. Předkládáme proto text **Základní informace k za-jišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením** aktualizovaný a doplněný o zkušenosti z pedagogické praxe. Reagujeme též na požadavky Vládního výboru pro zdravotně postižené občany, především na nově přijaté vládní usnesení č. 253/2010 „**Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010–2014**“, kde je opětovně ukládáno resortu školství stanovit v oblasti primárního a sekundárního vzdělávání podmínky pro poskytování asistenčních služeb a působení více pedagogických pracovníků ve třídě, v níž jsou vzdělávani žáci se zdravotním postižením, s důrazem na působení těchto pracovníků v hlavním vzdělávacím proudu.

1. PODPŮRNÉ ASISTENČNÍ SLUŽBY PŘI VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Školství v České republice prochází v současné době procesem transformace. Cílem změn je vytvoření demokratické a humánní školy, která by poskytovala všem členům společnosti stejné šance na dosažení odpovídajícího stupně vzdělání a zajišťovala každému občanovi uplatnění práva na rozvoj svých individuálních předpokladů.

Nejzásadnější koncepční změnou, k níž naše školství dospělo, je skutečnost, že výchova a vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením přestaly být doménou speciálního školství a v souvislosti s integračními trendy a trendy inkluzivního vzdělávání se staly záležitostí všech typů škol a školských zařízení.

Na základě zkušeností ze zahraničí, především Dánska, Velké Británie – Skotska, Německa, Rakouska, Nizozemí atd., v kontextu s požadavky Evropské agentury pro speciální vzdělávání (European Agency for Development in Special Needs Education), ve které má již Česká republika od 1. 5. 2004 své zastoupení, a ve smyslu akceptování evropských i světových trendů v oblasti vzdělávání dětí se speciálními potřebami, jsou v České republice zajištěny podmínky pro integrované a inkluzivní vzdělávání. Umožňuje je nová školská legislativa, která nabyla účinnosti od 1. 1. 2005. Jednu z významných podmínek představuje zajištění nezbytných podpůrných personálních služeb, posílených o profesi **asistenta pedagoga**.

Do roku 1997 bylo běžnou praxí ve školách České republiky, kde se vzdělávali žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, působení jednoho pedagogického pracovníka – učitele – ve třídě. Od roku 1997, kdy vešla v platnost vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách, byla poprvé ustanovena možnost souběžného působení dvou pedagogických pracovníků v jedné třídě. Zajištěno bylo nejen efektivnější speciálněpedagogické působení na žáky, ale i jejich bezpečnost. Významnou úlohu sehrála v této době pomoc pracovníků civilní služby, kteří ve školách působili jako asistenti pedagogů.

Uvedený model byl překonán legislativními předpisy z let 2004 a 2005. Po vzoru zemí EU a na základě potřeb speciálněpedagogické praxe byla v České republice ustanovena možnost další personální podpory při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v podobě souběhu tří

pedagogických pracovníků (z nichž nejméně jeden je asistentem pedagoga) ve třídě, kde jsou vzděláváni žáci s těžkým zdravotním postižením. Asistent pedagoga se stal pedagogickým pracovníkem s prioritním posláním podpořit integrované vzdělávání žáků se zdravotním postižením v hlavním vzdělávacím proudu, tzn. na běžných mateřských, základních a středních školách, a žáků s těžkým zdravotním postižením ve školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením (dále jen speciálních školách).

Ustanovení funkce asistenta pedagoga představuje v České republice novou podpůrnou službu umožňující kvalitnější vzdělávání mnohým žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich následné lepší uplatnění na trhu práce a významné zlepšení kvality života u osob s těžkými formami zdravotního postižení.

Podpůrné asistenční služby umožňují kvalitnější vzdělávání značné části žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V České republice jsou v současnosti zajišťovány prostřednictvím různých variant, odpovídajících specifickým potřebám žáků se speciálními vzdělávacími potřebami:

- 1) v resortu MŠMT – **asistent pedagoga** – podpůrná služba při vzdělávání
 - * *pro žáky se zdravotním postižením*
 - a) integrované v běžných mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách
 - b) s těžkým zdravotním postižením ve speciálních školách
 - * *pro žáky se sociálním znevýhodněním (především romský asistent)*
 - a) v přípravných třídách běžných i speciálních škol
 - b) v běžných i speciálních školách,
- 2) v resortu MPSV – **osobní asistent** – pracovník sociální péče – sociální služba.

2. KONCEPČNÍ MATERIÁLY A LEGISLATIVNÍ ZABEZPEČENÍ FUNKCE ASISTENTA PEDAGOGA V RESORTU MŠMT

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami **včetně podpůrných asistenčních služeb** je v resortu školství v současnosti zajišťováno především na základě těchto dokumentů a legislativních předpisů:

Koncepční materiály:

- * Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha (Praha 2001)
- * Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky (Praha 2009)
- * Vládní usnesení č. 253 ze dne 29. 3. 2010 – Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010–2014

Zákony:

- * Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění, především znění zákona č. 49/2009 Sb.
- * Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění

Nariadení vlády:

- * Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálněpedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků

Vyhlášky:

- * Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.
- * Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.
- * Vyhláška č. 400/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění vyhlášky č. 374/2006 Sb. (s účinností od 18. 11. 2009)

- * Vyhláška č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů
- * Vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech
- * **Vyhláška č. 72/2005 Sb.**, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- * **Vyhláška č. 73/2005 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů
- * Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.

Informace MŠMT:

- * Informace MŠMT k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami s podporou asistence č.j. 14 453/2005-24 (Věstník MŠMT č. 10/2005) – **viz Příloha č. 10.1**

Následuje přehled jednotlivých legislativních ustanovení, která se bezprostředně váží k problematice asistenčních služeb:

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

§ 2 odst. 2 – Přímo pedagogickou činnost vykonává:

- a) učitel,
- b) vychovatel,
- c) speciální pedagog,
- d) psycholog,
- e) pedagog volného času,
- f) asistent pedagoga,**
- g) trenér,
- h) vedoucí pedagogický pracovník.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

§ 16 odst. 9

Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem krajského úřadu ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se

speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci **asistenta pedagoga**. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.

Vyhláška MŠMT ČR č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů

§ 7 Asistent pedagoga

- 1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.
- 2) Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

§ 8 odst. 6

Ve třídách, odděleních a studijních skupinách určených pro žáka s těžkým zdravotním postižením mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací činnost souběžně tři pedagogičtí pracovníci, z nichž jeden je **asistent pedagoga**.

§ 8 odst. 7

Ve třídách, odděleních a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit **osobní asistent**, který není zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy.

2.1 Odborná kvalifikace asistenta pedagoga

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

§ 20 – Asistent pedagoga

Asistent pedagoga získává odbornou kvalifikaci:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- b) vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,
- c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,
- d) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělání a studiem pedagogiky, nebo
- e) základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Studium pedagogiky podle § 22 odst. 1 písm. b) zákona 563/2004 Sb. a § 3 vyhlášky č. 317/2005 Sb.:

§ 22

- 1) Studiem pedagogiky se rozumí vzdělání získané studiem v akreditovaném vzdělávacím programu v oblasti pedagogických věd uskutečňovaném zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- 2) pro vychovatele, pedagoga volného času a **asistenta pedagoga** v rozsahu nejméně 80 hodin s obsahovým zaměřením na pedagogiku a psychologii.

Studium pro asistenty pedagoga podle § 20 odst. e) zákona 563/2004 Sb. a § 4 vyhlášky č. 317/2005 Sb., tzn. studium pro asistenty pedagoga s dosaženým základním vzděláním:

§ 4

- 1) Studiem pro asistenty pedagoga [§ 20 písm. e) zákona č. 563/2004 Sb.] získává jeho absolvent znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace.

- 2) Studium se uskutečňuje v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin.
- 3) Studium se ukončuje závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.

MŠMT zveřejňuje a pravidelně aktualizuje seznam akreditovaných vzdělávacích programů, jejichž úspěšným absolvováním účastníci získají kvalifikaci pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – asistenta pedagoga.

Informace o akreditovaných subjektech a jejich akreditovaných vzdělávacích programech lze nalézt v databázi DVPP na webových stránkách ministerstva: <http://dvpp.msmt.cz/advpp/vybdvpp.asp> a na webových stránkách Národního institutu dalšího vzdělávání (NIDV): www.nidv.cz.

2.2 Ekonomické zabezpečení funkce asistenta pedagoga

Financování dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je upraveno:

- * Zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů
- * Vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativních
- * Směrnici č.j. 28 768/2005-45, kterou se stanoví závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu (směrnice byla publikována ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí a je pro KÚ závazná).

Financování probíhá **normativně**, tj. na základě **krajských normativů** a v případě, kdy takto stanovené přímé výdaje nezabezpečují realizaci upravených vzdělávacích programů (nebo specifika individuálního vzdělávacího plánu), krajský úřad tyto potřeby dofinancuje *mimonormativně*, tj. z vytvořené rezervy.

Normativní financování vzdělávacích potřeb **žáků se zdravotním postižením** pomocí krajských normativů probíhá pomocí:

- * **základní částky**, která je závislá na tom, o jakého žáka se jedná (tj. jde-li o dítě v mateřské škole, základní škole, základní škole speciální, střední škole apod.)

- * **příplatku**, který je závislý na:
 - druhu zdravotního postižení žáka (mentální, zrakové, sluchové, tělesné, apod.)
 - způsobu jeho integrace (individuální, skupinová – tj. zřízení třídy, samostatně zřízené celé školy).

Stanovení výše základní částky i příplatku je plně v **kompetenci krajských úřadů**, při jejím stanovení nejsou ničím omezeny (kromě celkového objemu přidělených finančních prostředků ze státního rozpočtu), pokud se jedná o školy a školská zařízení zřizovaná krajským úřadem či obcí.

Školy a školská zařízení zřizovaná obcemi a kraji se řídí při podávání žádostí o zvýšení rozpočtu pokyny a postupy příslušného krajského úřadu. To se týká i případů, kdy normativně stanovený rozpočet školy či školského zařízení nepostačuje na pokrytí zvýšených výdajů spojených se zřízením funkce asistenta pedagoga.

U škol a školských zařízení církevních a soukromých je financování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upraveno:

- * zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- * výši normativů na kalendářní rok stanovuje MŠMT a je zveřejněno na www.msmt.cz a ve Věstníku MŠMT,
- * pro školy soukromé platí navíc zákon č. 306/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů, kde jsou stanoveny základní podmínky pro poskytnutí dotace ze státního rozpočtu.

Financování činnosti asistentů pedagoga, které není zabezpečeno příplatky na skupinovou integraci u těchto škol, se předpokládá formou vyhlášení speciálních rozvojových programů podle § 171 odst. 2 školského zákona.

Tyto **rozvojové programy** jsou MŠMT vyhlašovány vždy v závěru kalendářního roku, který předchází roku, pro který je rozvojový program vyhlašován. V letech 2007 až 2010 byly každoročně podpořeny mzdy a platy asistentů pedagoga v soukromých a církevních školách ve výši cca 40 mil. Kč. Formou rozvojových programů „**Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením v soukromých a církevních školách**“ se předpokládá přispívat uvedeným školám i v následujících letech. Konečná výše finančních prostředků je

stanovena vždy po schválení rozpočtu MŠMT pro daný rok a jeho rozdělení v rámci ministerstva.

Počty asistentů pedagoga, údaje z výkazů R 13-01 k 30. 9. 2009

rok	asistenti pedagogů							
	pro děti / žáky se zdravotním postižením				z toho v přípravném stupni ZŠ speciální			
	fyzické osoby		přepočtení na plně zam.		fyzické osoby		přepočtení na plně zam.	
	celkem	ženy	celkem	ženy	celkem	ženy	celkem	ženy
2005	1588	1444	1156,4	1048,6	–	–	–	–
2006	2132	1980	1559,9	1439,1	–	–	–	–
2007	2923	2736	2098,9	1945,5	–	–	–	–
2008	3450	3246	2415,4	2259	–	–	–	–
2009	4044	3795	2772,3	2589,6	32	31	22	21,5

rok	asistenti pedagogů							
	pro děti / žáky se sociálním znevýhodněním				z toho v přípravných třídách			
	fyzické osoby		přepočtení na plně zam.		fyzické osoby		přepočtení na plně zam.	
	celkem	ženy	celkem	ženy	celkem	ženy	celkem	ženy
2005	235	191	215	172,7	–	–	–	–
2006	375	308	339,8	276,6	–	–	–	–
2007	445	370	405,4	333,5	59	55	55,5	51,5
2008	467	392	422,3	353,4	64	61	56,2	53,2
2009	523	434	451,6	371,2	77	74	68,9	65,9

Platy a mzdy včetně povinných odvodů představují pro jednoho asistenta pedagoga řádově 200 tisíc Kč ročně. Při současném stavu cca 4500 asistentů pedagoga působících ve školách České republiky (viz výše uvedené údaje ÚIV) se jedná o částku cca 900 milionů Kč. Požadavky se každoročně neustále zvyšují, v roce 2010 představují již téměř 1 mld. Kč. MŠMT i mnohé OŠ KÚ přistupují proto k cíleným opatřením, která by skloubila ekonomickou náročnost podpůrných asistenčních služeb s trendem integrovaného a inkluzivního vzdělávání co největšího počtu dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných školách. OŠ MÚ hlavního města Prahy připravil např. interní dokument, přílohu č. 1 k usnesení ZHMP č. 32/39 ze dne 17. 12. 2009 **„Zásady pro sjednocení přístupu k integraci dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělá-**

vacími potřebami na území hlavního města Prahy“. Čl. 5 – Systém přidělení finančních prostředků z rozpočtu HMP na asistenty pedagoga řeší specifickou situaci na území Prahy. Uvedený dokument se stal vzorem a inspirací pro další OŠ KÚ.

Mzdy osobních asistentů jsou v současnosti hrazeny i nestátními neziskovými organizacemi (NNO). Současnou praxí agentur působících v oblasti poskytování podpůrných asistenčních služeb je hodinová sazba mzdy osobního asistenta v pracovních dnech týdne v rozmezí cca 80 až 100 Kč včetně cestovného, které je započteno v čase pracovního úvazku. Poskytování služby o sobotách a nedělích je zajišťováno smluvně, zhruba v částce 1500 Kč/víkend. Smluvně jsou zajišťovány i jednorázové služby včetně nočních.

2.3 Pracovněprávní zabezpečení funkce asistenta pedagoga

Pracovněprávní vztah mezi zaměstnavatelem a asistentem pedagoga se řídí příslušnými ustanoveními **zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.**

Platové zařazení asistenta pedagoga ve školách zřizovaných státem, krajem, obcí a svazkem obcí se v souladu s ustanovením § 123 odst. 2 zákoníku práce uskutečňuje podle nejnáročnějších požadovaných činností. Platové zařazení je možné od 4. do 9. platové třídy podle požadavků školy a školského zařízení na náročnost vykonávané práce. V souvislosti s chystanými úspornými opatřeními nelze vyloučit ani změny v tarifech a v platových třídách.

Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, proto mu náleží platový tarif podle nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů – a to podle přílohy č. 1 nařízení vlády č. 130/2009 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 564/2006 Sb., dále má právo na 8 týdnů dovolené podle § 213 odst. 3 zákoníku práce.

Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti stanoví asistentu pedagoga ředitel školy nebo školského zařízení podle přílohy nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálněpedagogické, přímé pedagogicko-psychologické

činnosti pedagogických pracovníků, ve znění nařízení vlády č. 273/2009 Sb. v rozsahu 20 až 40 hodin týdně **podle potřeby školy či školského zařízení**.

Například asistent pedagoga, který vykonává pomocné výchovné práce, má při plném úvazku 1,0 – 40 hod. týdně přímé pedagogické činnosti, neboť jeho práce nezahrnují a nevyžadují žádné přípravné a související činnosti. Naopak při asistenci např. u žáků s autismem, při výuce Braillova písma nebo znakové řeči v hodině může vedení školy stanovit pedagogický úvazek např. 22 hod. týdně (+ 18 hod. týdně na přípravné, následné a související činnosti).

Z výše uvedeného vyplývá, že o stanovení pedagogického pracovního úvazku v rozpětí do 40 hodin týdně rozhodne ředitel dané školy na základě náročnosti vykonávané přímé pedagogické činnosti asistenta i obtížnosti jeho odborné přípravy na vyučování. Při svém rozhodování ředitel školy přihlíží k doporučení školského poradenského zařízení.

Pokud má ředitel školy zájem uzavřít s asistentem pedagoga **pracovní poměr na dobu určitou**, využije možnosti § 39 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, týkající se zvláštní povahy práce, tzn. práce vázané na konkrétní důvody. Pracovní smlouva může být tudíž vázaná např. na dobu, po kterou bude žák se zdravotním postižením vzděláván v dané škole, nebo dobu, na kterou je dán souhlas se zřízením asistenta pedagoga krajským úřadem nebo MŠMT, event. dobu trvajících speciálněpedagogických potřeb žáka apod.

Pracovní smlouvě je třeba věnovat náležitou pozornost. Vzorová pracovní smlouva pro pedagogické asistenty ve škole se doporučuje konzultovat s profesionálním právníkem pro oblast školství.

2.4 Udělování souhlasu se zřízením funkce asistenta pedagoga

Dne 5. května 2006 nabyla účinnosti většina ustanovení části třetí zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), kterou se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění

pozdějších předpisů. V této souvislosti došlo rovněž ke změně ustanovení § 16 zákona č. 561/2004 Sb., kterým je upraveno vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

V souladu s předchozím zněním tohoto ustanovení byly třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením zřizovány **vždy pouze se souhlasem krajského úřadu** (odstavec 8). Souhlas krajského úřadu byl nutný rovněž v případě zřizování funkce asistenta pedagoga (odstavec 9).

Důvodem nezbytnosti souhlasu krajského úřadu je zejména zvýšená finanční náročnost uvedených opatření. Tento postup je opodstatněný v případě škol, jejichž zřizovatelem je kraj, obec či svazek obcí, kterým jsou finanční prostředky ze státního rozpočtu na jejich činnost rozepisovány a poskytovány v souladu s ustanovením **§ 161 odst. 6 písm. a) a písm. b)** zákona č. 561/2004 Sb. krajským úřadem, a dále rovněž v případě škol, kterým jsou finanční prostředky ze státního rozpočtu na jejich činnost poskytovány krajským úřadem v souladu s ustanovením **§ 162 odst. 4** zákona č. 561/2004 Sb.

Udělování uvedeného souhlasu však bylo ve výlučné kompetenci krajského úřadu rovněž v případě škol zřizovaných MŠMT a registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, a to přestože v případě těchto škol rozepisování a poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu není v kompetenci krajského úřadu, ale ministerstva.

Postup, kdy byly školám zřizovaným ministerstvem či registrovanou církví nebo náboženskou společností finanční prostředky na jejich činnost ze státního rozpočtu rozepisovány a poskytovány ministerstvem, přičemž udělování souhlasu se zřízením funkce asistenta pedagoga či zřízením jednotlivé třídy, oddělení či studijní skupiny s upraveným vzdělávacím programem pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením, bylo v kompetenci krajského úřadu, **se jevil nesystémovým.**

Výše uvedené skutečnosti byly důvodem změny **§ 16** zákona č. 561/2004 Sb. spočívající jednak ve vypuštění slov „se souhlasem krajského úřadu“ v odstavcích 8 a 9, jednak v doplnění nového **odstavce 10**, který zní:

„Ke zřízení jednotlivé třídy, oddělení, nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy v rámci školy podle odstav-

ce 8 a ke zřízení funkce asistenta pedagoga podle odstavce 9 je v případě škol zřizovaných ministerstvem či registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, nezbytný souhlas ministerstva, v případě škol zřizovaných ostatními zřizovateli souhlas krajského úřadu.“

V souladu s touto právní úpravou tedy v případě škol zřizovaných ministerstvem a registrovanou církví a náboženskou společností není od 5. května 2006 pro účely zřízení třídy, oddělení či studijní skupiny s upraveným vzdělávacím programem pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením a funkce asistenta pedagoga vyžadován souhlas krajského úřadu, ale **ministerstva**. Souhlasy udělené krajským úřadem do dne nabytí účinnosti zákona č. 179/2006 Sb. však **zůstávají nedotčeny**.

2.5 Žádost o zřízení funkce asistenta pedagoga

Na základě výše uvedené kapitoly, která podrobně uvádí proces udělování souhlasu pověřených institucí (MŠMT, OŠ KÚ) k zřízení funkce asistenta pedagoga u škol různých zřizovatelů (státních, soukromých, církevních), je následně uváděn způsob podání žádosti o zřízení této funkce.

Žádost o zřízení funkce asistenta pedagoga podávají ředitelé škol většinou k novému školnímu roku, tzn. na konci školního roku předcházejícího. Většina žádostí je vyřizována v optimálním období května a června, případně i v prázdninových měsících. Mnohé OŠ KÚ mají vypracovaný harmonogram procesu schvalování funkce asistenta pedagoga v kraji včetně stanoveného termínu podání žádosti na další školní rok.

Veškeré **obsahové náležitosti žádosti určuje § 7 odst. 2 vyhlášky č. 73/2005 Sb.**, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných:

„Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.“

Uvedené požadavky, které jsou zdánlivě velmi obsáhlé, přinášejí jistou záruku účelně vynaložených finančních prostředků na danou službu v konkrétní škole. Posouzení žádosti, které provádí buď stanovená komise odborníků nominovaných OŠ KÚ nebo pracovníci příslušných odborů MŠMT, probíhá profesionálně s přihlédnutím nejen k ekonomickým možnostem resortu školství, ale především zájmu dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

O způsobu vyřízení žádosti obdrží ředitelství školy písemné vyrozumění. Udělení souhlasu ke zřízení funkce asistenta pedagoga ve škole nezakládá nárok na poskytnutí finančních prostředků k zabezpečení této funkce. Škola nebude požadovat případné poskytnutí finančních prostředků nad rámec daný § 160–162 školského zákona, tj. výhradně normativně. Schválené funkce, resp. asistenty pedagoga lze financovat pouze v rámci normativu na daný výkon dle statistického výkonového výkazu. Veškeré náležitosti rozpočtu projednává ředitel školy v dohodovacím řízení s příslušným OŠ KÚ.

3. SPECIFIKACE FUNKCE A PRACOVNÍ NÁPLŇ ASISTENTA PEDAGOGA

Zřizování funkce asistenta pedagoga ve třídě představuje v současnosti novou pedagogickou profesi ve školství. Jedná se o podpůrnou personální službu žákům se speciálními vzdělávacími potřebami při vzdělávání. Asistent pedagoga vždy pracuje pod metodickým vedením pedagoga – třídního učitele nebo učitele odborných předmětů, který zodpovídá za průběh i výsledky vzdělávání. Podporu asistentovi pedagoga poskytují i odborní pracovníci školských poradenských zařízení.

Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:

- * individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí
- * individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky
- * pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti
- * pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou
- * pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka

Hlavní činnosti asistenta pedagoga určuje § 7 odst. 1 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných:

„Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou pomoc žákům při způsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.“

Náplň práce asistenta pedagoga a zařazení do patřičné platové třídy se uskutečňuje na základě nejnáročnějších požadovaných činností a jeho odborné kvalifikace ve smyslu nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, které nabývá účinnosti dnem 1. října 2010, část 2.16, povolání č. 2.16.05. ASISTENT PEDAGOGA (str. 2887 ve Sb. zákonů), 4.–9. platová třída:

4. platová třída

Pomocné práce při výchově se týkají pouze základních návyků a způsobů chování (pomocný vychovatel).

- 1. Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených** na zkvalitnění společenského chování dětí, žáků nebo studentů.
- 2. Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených** na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

5. platová třída

Rutinní výchovné úkony zaměřené na společenské chování, pracovní, hygienické a jiné návyky a pohybové aktivity.

1. Provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních hygienických a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí, žáků nebo studentů.

6. platová třída

Cílené výchovné působení na zkvalitnění základních návyků společenského chování.

1. Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.
Cílené výchovné působení na vytváření základních životních návyků.

2. Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

7. platová třída

Rutinní pedagogická činnost podle přesného usměrnění. Uplatnění najde u pedagogů zaměřených na výklad a osvojení konkrétních úzkých znalostí a postupů, např. specifické části učiva, okruhu znalostí, určité zručnosti a dovednosti. Může se vyskytnout v rámci vzdělávacího programu, předmětu nebo učební látky, např. ovládání určitého stroje, specifické technologie apod.

1. Výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů.

8. platová třída

Asistent pedagoga podle přesného zadání a rámce stanoveného pedagogem provádí plnohodnotnou výchovnou a vzdělávací činnost.

1. Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální **vzdělávání, individuální vzdělávání** nebo specifické výchovné potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů.

9. platová třída

*Nově zařazené práce v 9. platové třídě **od 1. 10. 2010** – jde o samostatné vykonávání pedagogických činností asistentem pedagoga na základě rámcových pokynů speciálního pedagoga a učitele.*

1. Samostatná vzdělávací a výchovná činnost při vyučování zaměřená na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga.
2. Samostatná vzdělávací, výchovná nebo speciálněpedagogická činnost vykonávaná v souladu se stanoveným individuálním vzdělávacím plánem dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a v souladu s pokyny učitele.

Konkrétní náplň práce – rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenta pedagoga stanoví ředitel školy na základě výše uvedených legislativních předpisů, podkladů a doporučení SPC, podmínek školy a podle skutečných potřeb žáka. Při své práci využije „**Informaci MŠMT**

k nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě č.j. 20 499/10-15“.

Příklady náplní práce asistentů pedagoga u dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením uvádí Příloha č. 10.2.

3.1 Specifikace funkce asistenta pedagoga u maturitních zkoušek žáků se zdravotním postižením

Střední vzdělávání žáků je specifikováno dvěma předpisy:

- * vyhláškou č. 400/2009 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři,
- * vyhláškou č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem, v platném znění.

Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání CERMAT, oddělení speciálního testování, se v období příprav nových maturitních zkoušek zabývalo i problematikou ukončení středního vzdělávání touto zkouškou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Realizován byl projekt **„Maturita bez handicapu“**, jehož závěry se týkají i podpůrných asistenčních služeb u žáků se zdravotním postižením při maturitní zkoušce.

Pomoc asistentů je přiznána žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří v důsledku svého postižení nemohou ani s využitím kompenzačních pomůcek samostatně vykonat maturitní zkoušku nebo některou její část. Asistentem se zde rozumí osoba, která poskytuje asistenci konkrétnímu žákovi průběžně během školního roku (stálý asistent pedagoga, resp. osobní asistent) nebo jiná osoba jednorázově pověřená touto funkcí právě za účelem asistence u maturitní zkoušky.

Asistentem může být zletilá osoba, která je vázána k dodržování pravidel asistence v rámci maturitní zkoušky. **Asistent je žákovi povolen na základě dosavadní praxe při výuce**; žák je tedy na asistenci zvyklý a tento způsob práce plně vyhovuje jeho speciálním vzdělávacím potřebám. **Přidělení asistenta konkrétním žákům je v kompetenci ředitele školy.**

Úlohou asistenta je pomoci žákovi minimalizovat vnější překážky a důsledky postižení při zkouškové situaci. Jedná se např. o pomoc s orientací a mobilitou v budově školy, s polohováním žáka, s přípravou a obsluhou pomůcek, se zápisem odpovědí do záznamového archu, se čtením textu apod. Asistent v žádném případě nezasahuje do řešení úloh. Nekomentuje případné žákovy chyby – ani slovně ani jiným způsobem nenaznačuje správná řešení. **Rozsah a forma asistence je stanovena školským poradenským zařízením.**

Asistent může vykonávat jednu nebo více funkcí podle následujícího vymezení:

- * **Praktický asistent** – pomoc praktického asistenta je nutná v těch případech, kdy má žákovo zdravotní postižení nepříznivý dopad na samotné vykonávání určitých praktických úkonů, které jsou potřebné v průběhu maturitní zkoušky. Praktický asistent vykonává úkony, které přímo nesouvisí s obsahem maturitní zkoušky (jedná se např. o polohování žáka, nebo obsluhu žáka během individuálních přestávek), v rozsahu specifikovaném v posudku školského poradenského zařízení. Řídí se rovněž aktuální potřebou žáka.
- * **Asistent zapisovatel** – přítomnost asistenta zapisovatele je nutná v případech, kdy žák v důsledku zdravotního postižení nemůže psát (nebo píše s velkými obtížemi), ať již ručně nebo na PC. Asistent zapisovatel zapisuje dle instrukcí žáka a řídí se při tom závaznými pravidly pro zapisování.
- * **Asistent předčítatel** – pokud nemá žák možnost využít PC s hlasovým výstupem, může mu být přidělen asistent s funkcí předčitatele. Asistent předčítatel je nutný v případech, kdy porucha nebo postižení neumožňuje žákovi (nebo umožňuje pouze s velkými obtížemi) číst psaný text. Asistent předčítatel je osoba, která v rámci předem stanoveného rozsahu a forem pomoci předčítá text dle instrukcí žáka a řídí se při tom závaznými pravidly pro předčítání.
- * **Motivující asistent** – je přítomen v případech, kdy porucha nebo postižení způsobuje žákovi obtíže v oblastech koncentrace pozornosti a časové orientace, způsobuje obtíže s dokončením započaté práce apod. Motivující asistent pomáhá udržet optimální pracovní chování žáka a jeho orientaci v čase.
- * **Asistent modifikátor** – modifikuje / interpretuje text tak, aby mu žák porozuměl. Tato funkce může být školským poradenským zařízením přiznána asistentovi pouze v naprosto výjimečných případech. Asistent modifikátor je nutný v případě, kdy narušená komunikační

schopnost, porucha či postižení neumožňuje žákovi (nebo umožňuje pouze s velkými obtížemi) porozumět významu textu. Asistent modifikátor je osoba teoreticky i prakticky způsobilá v oblasti jazykové modifikace a dodržuje pravidla modifikace.

- * **Tlumočení do znakového jazyka nebo dalších komunikačních systémů** – vychází se z faktu, že neslyšící a hluchoslepí (tj. osoby, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotnou komunikaci mluvenou řečí) mají právo zvolit si způsob komunikace v českém znakovém jazyce nebo dalších komunikačních systémech, který odpovídá jejich potřebám. Dalšími komunikačními systémy se rozumí znakovaná čeština, prstová abeceda a ostatní komunikační systémy vycházející z mluveného jazyka (vizualizace mluvené češtiny, písemný záznam mluvené řeči, Lormova abeceda, daktylografika, taktilní forma Braillova písma, taktilní odezírání a vibrační metoda Tado-ma). **Přidělení tlumočnicka konkrétním žákům je v kompetenci ředitele školy. Potřeba tlumočení v rámci maturitní zkoušky musí být výslovně uvedena v posudku poradenského zařízení a musí korespondovat s dosavadním způsobem výuky žáka.** Je nutné, aby se tlumočnicka a žák seznámili v dostatečném předstihu před maturitní zkouškou a shodli se, že zvolený komunikační systém (včetně případných regionálních specifik) oběma stranám vyhovuje.

Forma i obsah maturitní zkoušky jsou v současnosti diskutovány širokou odbornou i rodičovskou veřejností. Každý konsenzuální výsledek však musí zajistit podmínky pro úspěšné absolvování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

4. SPECIFIKACE FUNKCE OSOBNÍHO ASISTENTA (MPSV)

Pokud dítě vyžaduje pomoc **osobního asistenta**, jedná se o **sociální službu zajišťovanou v rámci MPSV**. V současnosti se sjednává převážně prostřednictvím úřadů práce či občanských sdružení, v jejichž náplni činnosti je poskytování sociálních služeb, event. zákonným zástupcem dítěte z příspěvku na péči o osobu blízkou. **Osobní asistent není pedagogickým pracovníkem, není zaměstnancem školy, může však působit ve škole na základě možnosti dané § 8 odst. 7 již výše citované vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů.**

V resortu MPSV jsou podpůrné asistenční služby určeny **zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ze dne 14. 3. 2006, v platném znění, především ve znění novely č. 206/2009 Sb.** Legislativní zabezpečení „osobní asistence“ představuje § 39 odst. 1 a odst. 2:

§ 39 Osobní asistence

- 1) Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.
- 2) Služba podle odstavce 1 obsahuje zejména tyto základní činnosti:
 - a. pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
 - b. pomoc při osobní hygieně,
 - c. pomoc při zajištění stravy,
 - d. pomoc při zajištění chodu domácnosti,
 - e. výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,**
 - f. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
 - g. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Zákon č. 108/2006 Sb. doplňuje prováděcí vyhláška č. 505/2006 Sb., kde funkci osobního asistenta řeší § 5 písm. e) a f).

V oblasti vzdělávání je osobní asistent využíván rodiči především k doзору a dopomoci při dopravě žáka do školy a ze školy včetně jeho převlékání, oblékání a přezouvání před zahájením a po ukončení výuky.

Především z ekonomických i organizačních důvodů se stává běžnou praxí škol využívat při zabezpečování podpůrných služeb **jedné osoby zajišťující souběžně služby osobního asistenta a asistenta pedagoga**. Uvedený pracovník má uzavřeny dvě pracovní smlouvy – jednu na funkci asistenta pedagoga se školou (např. 0,8 pracovního úvazku), druhou na funkci osobního asistenta s rodiči žáka (např. 0,2 pracovního úvazku). Uvedený stav se jeví velmi přínosným jak pro děti a žáky v integraci, tak pro děti a žáky s těžším či kombinovaným zdravotním postižením ve speciálních školách za probíhající navozené vzájemné komunikační vazby při výuce ve škole i mimo ni.

Pokud chce škola poskytovat služby osobní asistence, musí se stát **registrovaným poskytovatelem sociálních služeb** ve smyslu § 90–91 již výše citovaného zákona č. 108/2006 Sb., v platném znění.

Služby osobní asistence vykonává i pracovník sociální péče. Specifikace tohoto povolání, přehled prací a zařazení do platových tříd je uveden v **Katalogu prací č. 2.8.1.** (str. 209).

5. ÚLOHA ŠKOLSKÉHO PORADENSKÉHO ZAŘÍZENÍ PŘI ZAVÁDĚNÍ FUNKCE ASISTENTA PEDAGOGA

Školská poradenská zařízení – pedagogicko-psychologické poradny (PPP), především však speciálněpedagogická centra (SPC) – mají při zajišťování podpůrných služeb asistenta pedagoga zásadní význam. Jejich úloha spočívá v **doporučení služby asistenta pedagoga**, pokud je nezbytným předpokladem pro úspěšné vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta se speciálními vzdělávacími potřebami. Vyjádření školského poradenského zařízení je zásadním podkladem pro ředitele školy ve smyslu ustanovení § 16 odst. 9 školského zákona č. 561/2004 Sb.: *„V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.“*

PPP navrhuji funkci asistenta pedagoga především na základě § 2 písm. d) a § 5 odst. 3 písm. b) vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních,

SPC navrhuji funkci asistenta pedagoga především na základě § 6 odst. 4 písm. a) vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Doporučení školského poradenského zařízení je poskytováno v souladu s § 7 odst. 2 vyhlášky č. 73/2005 Sb. tak, aby vytvářelo vhodný podklad pro žádost ředitele školy o zřízení funkce asistenta pedagoga. Jedná se především o ustanovení týkající se **zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga a doporučené náplně práce asistenta pedagoga**. Vyjádření školského poradenského zařízení musí být v souladu s případnými podklady pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu (IVP) žáka ve smyslu § 18 školského zákona č. 561/2004 Sb.

Bez vyjádření školského poradenského zařízení nemůže ředitelství školy žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga uplatňovat.

5.1 Podklady SPC pro zřízení funkce asistenta pedagoga

Forma podkladů pro zřízení funkce asistenta pedagoga ve školách není legislativně určena. Jedná se o záležitost školských poradenských zařízení, případně jejich zřizovatelů, především OŠ KÚ.

SPC využívají **interní formuláře** ke svým doporučením k integraci, k zařazení dětí, žáků nebo studentů do speciálních škol a do speciálních tříd běžných škol, ke stanovení IVP, k převedení dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením do jiných vzdělávacích programů či ke zřízení funkce asistenta pedagoga ve třídě. V případě, že je pro vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta se zdravotním postižením nezbytnou podmínkou přítomnost asistenta pedagoga ve škole, je tato skutečnost jednoznačně vymezena v doporučení SPC.

Doporučení SPC zpravidla obsahuje zdůvodnění potřeby zřízení této funkce v konkrétní škole, **rozsah činnosti asistenta pedagoga (navrhovaná výše pracovního úvazku asistenta pedagoga, popř. i doba jeho uplatnění ve škole – doba trvání pracovního poměru), obsah jeho pracovní činnosti (návrh pracovní náplně) a návrh na další poskytované podpůrné služby**, nezbytné pro úspěšné vzdělávání dítěte nebo žáka. V žádném případě se tedy nejedná o pouze formální určení typu: „Asistent pedagoga ANO či NE.“ Jelikož jde o organizačně a ekonomicky náročnou podpůrnou službu, podmínkou pro její schválení a finanční zajištění je **profesionálně zdůvodněná potřeba** ve smyslu výše citovaných legislativních ustanovení.

6. METODICKÉ VEDENÍ / METODICKÁ PODPORA ASISTENTA PEDAGOGA

Metodické vedení a podpora asistenta pedagoga zahrnují odborné činnosti, které provádějí zkušení pedagogičtí pracovníci školy a SPC. Metodická podpora je zaměřena na úspěšné zvládnutí jeho povinností ve vztahu k dítěti, žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami, k jeho zákonným zástupcům a k týmu spolupracovníků.

Pracovníky školy představuje ředitel, třídní učitel, učitelé odborných předmětů a výchov, vychovatel školní družiny a školního klubu, výchovný poradce, event. školní speciální pedagog nebo psycholog. Metodickou podporu v souvislosti s výchovou a vzděláváním žáků se zdravotním postižením ze strany SPC poskytují zejména speciální pedagogové.

Metodická podpora poskytovaná asistentům pedagoga je zaměřena individuálně zejména na tyto oblasti:

- * organizace vzdělávání ve škole a organizace školního roku, základní orientace v rámcových a školních vzdělávacích programech, v obsahu vzdělávání v jednotlivých předmětech,
- * specifika a potřeby jednotlivých žáků se zdravotním postižením – individuální možnosti a schopnosti žáka, tvorba, realizace a hodnocení IVP, denní režim, psychohygienické zásady vyučování, vhodné formy podpory žáka – využití vhodných metodických materiálů, didaktických a kompenzačních pomůcek, speciální přístupy a metody práce, přiměřené hodnocení žáka, vhodné formy spolupráce s rodinou žáka.

7. MOŽNOSTI VYHLEDÁVÁNÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Zajišťování asistentů pedagoga se děje v místě obvyklým způsobem. Ředitel školy při náboru nových pracovníků využívá variantních možností:

- * spolupráce s nevládními neziskovými organizacemi (NNO),
- * spolupráce s agenturami, např. POHODA, Máme otevřeno, HEVER, Rytmus, které mají nabídkové letáčky mimo jiné i na OŠ KÚ, mají své supervizory nad pracovníky (vstupní pohovory, výpisy z trestního rejstříku...)
- * spolupráce s OŠ KÚ,

- * kontaktů s úřadem práce (předběžné vytipování vhodných pracovníků pro oblast školství),
- * spolupráce s orgány péče o dítě (odbory sociálně právní ochrany dětí),
- * spolupráce s lékaři – pediatry,
- * inzerce (nabídka i poptávka v Učitelských novinách, regionálním tisku, na místních vývěškách...),
- * vyhlášení interního konkursu,
- * kontaktů na pedagogy – aktivní důchodce, studenty...
- * spolupráce se zákonnými zástupci žáka,
- * využití stávajících zaměstnanců školy, především vychovatelů školní družiny a školního klubu,
- * využití funkce „bezpečnostního pracovníka“ a „pracovníka sociální péče“.

8. ÚSKALÍ A PODNĚTY PŘI ZAVÁDĚNÍ FUNKCE ASISTENTA PEDAGOGA

Vzhledem k variantním možnostem při zajišťování podpůrných asistenčních služeb v České republice se v praxi škol objevují následující problémy:

- * **nezkušenost** s obsazováním týmu souběžně působících pedagogů (3 i více) v jedné třídě
- * nestanovené nebo nejasně stanovené **kompetence** souběžně působících pracovníků v jedné třídě
- * nejasně stanovené a vymezené **činnosti** asistenta pedagoga
- * **absence metodické podpory** asistenta pedagoga
- * **nesystémové obsazování míst** asistentů pedagoga (nedostatek zájemců x množství uchazečů vybíraných „interním konkursem“)
- * **absence databáze zájemců** o funkci asistenta pedagoga (ve spolupráci s úřady práce)
- * zařazení **nevhodných a nekvalifikovaných** asistentů pedagoga
- * **nevhodné využívání** asistenta pedagoga ze strany rodiny žáka se zdravotním postižením
- * řešení situace, kdy žák asistenta z osobních důvodů „**nepřijme**“, nechce k němu, možná se ho bojí...
- * problematika situace, kdy **funkci asistenta zastává matka** žáka
- * nevyužívání funkce „**pracovníka sociální péče**“ (viz MŠMT čj. 22 480/2006-14 Právní výklady č. 3/2006)

- * nevyužívání funkce „**bezpečnostního pracovníka**“ (od 1. 1. 2006 rozšíření katalogu prací u povolání 1.6.11 – provádění běžných úkonů zaměřených na péči a dohled ve školském zařízení ve večerních a nočních hodinách)
- * nebezpečí **zneužívání podpůrných asistenčních služeb** tam, kde dětské schopnosti stačí; racionálně omezovat „módně pojímanou záležitost integrace s asistentem“ vzhledem k věku a speciálním vzdělávacím potřebám dětí
- * problém zajištění podpůrných asistenčních služeb **ve školských zařízeních** (školní družina, školní klub...), řešení připraveno novelou školského zákona
- * problém zajištění podpůrných asistenčních služeb **v přípravném stupni základní školy speciální** (Přípravný stupeň je upraven v § 48a školského zákona, ale současně ještě nebyl vypuštěn z vyhlášky č. 108/2005 Sb., kde byl zakotven v § 17 jako školské účelové zařízení. V současné době mohou přípravné stupně působit ve smyslu instituce založené jako školské zařízení – tedy podle § 120 školského zákona a § 17 vyhlášky č. 108/2005 Sb. – nebo jako „přílepek“ ke škole – podle § 48a školského zákona. Striktně z právního hlediska mohou asistenti pedagoga působit v přípravném stupni **zřízeném podle § 48a školského zákona**, nikoli v přípravném stupni **zřízeném jako školské účelové zařízení podle § 17 vyhlášky č. 108/2005 Sb.** Tato „dvojkořejnost“ bude odstraněna dnem nabytí účinnosti novely vyhlášky č. 108/2005 Sb., kdy již nebude přípravný stupeň možno zřídit jako školské účelové zařízení.)

Praxe však doporučuje i zajímavé podněty:

- * osvědčila se domluva několika rodičů, především rodičů dětí s těžkým zdravotním postižením, na platbě mzdy jednoho **společného osobního asistenta** ve třídě, kde jsou vzdělávány jejich děti (pomáhá všem žákům při vzdělávání i dopravě do školy),
- * při sjednávání služby osobního asistenta je vhodné požadovat o dané osobě **reference** z minulých působení (např. před samostatným svěřením dítěte či vpuštěním uvedeného pracovníka do domácnosti),
- * při sjednávání funkce osobního asistenta zvážit vhodnost pohlaví **muž / žena** vzhledem k věku a potřebám dítěte se zdravotním postižením,
- * funkce asistenta pedagoga by měla být realizovaná jako **povinná praxe** absolventů středních, vyšších odborných a vysokých škol pedagogického zaměření,

- * asistent pedagoga by měl mít možnost **volného úvazku ve škole**, ne pouze v jedné třídě se zdravotně postiženým žákem nebo žáky, tzn. možnost „rotovat“ po třídách, ve kterých je ho zapotřebí,
- * asistent pedagoga by měl být představen žákům třídy i rodičům a měl by být sdělen **způsob jeho oslovování** (např. paní asistentka Hana),
- * funkce asistenta pedagoga musí být zakomponována do připravovaných **standardů inkluzivního vzdělávání** (současná verze obsahuje 14 standardů, č. 9 se týká podpůrných asistenčních služeb).

9. DOPORUČENÝ POSTUP PŘI ZAVÁDĚNÍ FUNKCE ASISTENTA PEDAGOGA

Ředitelům škol se při zajišťování podpůrné služby asistenta pedagoga doporučuje následující postup:

1. Spolupráce se školským poradenským zařízením (PPP, SPC) – získání podkladů k zřízení funkce asistenta pedagoga

Před zařazením žáka do režimu speciálního vzdělávání (v individuální integraci, ve skupinové integraci, ve speciální škole) ředitel školy **prostuduje, případně ve spolupráci se zákonnými zástupci žáka zajistí nezbytnou dokumentaci žáka**, uloženou následně v jeho katalogovém listu a aktivně využívanou při průběžném hodnocení výsledků vzdělávání žáka.

V případě, že školské poradenské zařízení doporučí v rámci podpůrných opatření asistenta pedagoga s konkrétním rozsahem a navrženým obsahem nezbytných služeb, ředitel školy realizuje příslušné kroky k zajištění tohoto pracovníka.

2. Administrativní zajištění funkce asistenta pedagoga – žádost

Ředitel školy na základě dokumentace žáka **vypracuje žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga** ve své škole. Žádost obsahuje název a sídlo školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

Ředitel školy zašle kompletní žádost se všemi výše uvedenými údaji příslušnému OŠ KÚ, který si může stanovit konkrétní termíny přijímání

a vyřizování uvedených žádostí vzhledem k nadcházejícímu školnímu roku. Ředitelé škol zřizovaných MŠMT a škol církevních zřizovatelů zasílají uvedené žádosti průběžně během roku MŠMT, odboru speciálního vzdělávání.

V případě kladného vyřízení žádosti bude rozšířen počet pedagogických pracovníků školy o nově zřízené místo asistenta pedagoga.

3. Ekonomické zajištění funkce asistenta pedagoga

Souběžně s administrativním zabezpečováním funkce asistenta pedagoga zajišťuje ředitel školy i ekonomické náležitosti pro zřízení této nové funkce. **Finanční záležitosti projednává s obcí s rozšířenou působností popřípadě s krajským úřadem při standardním dohodovacím řízení k rozpočtu školy pro daný kalendářní rok.**

V případě škol soukromých a církevních zřizovatelů lze finanční prostředky pro zabezpečení zvýšeného požadavku na nové funkce asistentů pedagoga získat z dotačních projektů MŠMT. Stále více se též uplatňují možnosti čerpání z ESF.

4. Personální zajištění funkce asistenta pedagoga

Při výběru pracovníka, který bude vykonávat funkci asistenta pedagoga, vychází ředitel školy ze specifických vzdělávacích potřeb dětí, žáků nebo studentů se zdravotním postižením a konkrétních podmínek školy.

Vyhledávání vhodných pracovníků včetně kontaktů na potencionální uchazeče se doporučuje realizovat s předstihem tak, aby funkce byla ustanovena nejpozději s přijetím žáka do režimu speciálního vzdělávání.

Zajišťování asistentů pedagoga se děje v místě obvyklým způsobem (spolupráce s úřady práce, nestátními neziskovými organizacemi, OŠ KÚ...).

5. Uvedení asistenta pedagoga do zaměstnání

Ředitel školy zajistí pro asistenta pedagoga **pracovní smlouvu** se stanovením doby pracovního poměru, míry přímé pedagogické činnosti, s příslušnou náplní práce a platovým zařazením.

Pokud je pracovní poměr sjednáván na dobu určitou, doporučuje se využít příslušných ustanovení zákoníku práce a zvláštní povahu práce asistenta pedagoga vázat na konkrétní důvody, např. dobu, po kterou se předpokládá vzdělávání žáka se zdravotním postižením ve škole.

Následně ředitel seznámí asistenta pedagoga s prostředím školy, příslušnými právními i interními předpisy, především školním řádem a náležitostmi BOZP. Konkrétně, nejlépe písemnou formou, stanoví kompe-

tence asistenta pedagoga ve vztahu k třídnímu učiteli, učitelům odborných předmětů, případně osobnímu asistentu či dalším pracovníkům souběžně působícím v dané třídě. Zajistí seznámení asistenta pedagoga s dítětem, žákem nebo studentem se zdravotním postižením a jeho zákonnými zástupci.

Ředitel umožní asistentovi pedagoga důkladné prostudování osobní dokumentace dítěte, žáka nebo studenta se zdravotním postižením, kterému bude zabezpečovat pomoc při vzdělávání a zajistí mu možnost konzultací a metodické podpory v rámci školy i na pracovišti školního poradenského pracoviště.

6. Další vzdělávání asistenta pedagoga

Pokud asistent pedagoga nesplňuje příslušné požadavky na odbornou kvalifikaci, zajistí mu ředitel školy **studium v akreditovaném vzdělávacím programu** příslušného obsahu i rozsahu.

10. PŘÍLOHY

10.1 Informace MŠMT čj. 14 453/2005-24 – (Věstník MŠMT č. 10/2005)

I. Obecné ustanovení

Informace popisuje funkce asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním postižením a asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním, představující podpůrné služby umožňující kvalitnější vzdělávání mnohým žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

II. Asistent pedagoga pro žáky se zdravotním postižením

1. Speciálněpedagogické centrum nebo pedagogicko-psychologická poradna stanoví do podkladů, týkajících se zajištění asistenta pedagoga, nezbytný časový rozsah jeho podpory včetně doporučené pracovní náplně.

2. Podpůrná služba asistenta pedagoga se doporučuje upřednostnit v prvních třídách školy, v dalších postupných ročnících se předpokládá postupné omezování asistenční služby v souladu s věkovým i sociálním osamostatňováním žáků. Rozhodující je však aktuální stav žáků se zdravotním postižením, jejich individuální potřeby a z nich vyplývající potřeba podpory asistenční službou.

3. Náplň práce asistenta pedagoga pro daný školní rok stanoví ředitel školy. Ten též jednoznačně určí příslušné kompetence všem pedagogickým pracovníkům, kteří souběžně zabezpečují výchovně-vzdělávací činnost ve třídě, oddělení nebo výchovné skupině²⁾. Doporučuje se, aby vzdělávací činnost řídil učitel vyučovacího předmětu, který koordinuje působení dalších spolupracovníků – dalšího učitele nebo vychovatele ve třídě a asistenta pedagoga tak, aby vzdělávání svěřených žáků včetně žáka / žáků se zdravotním postižením probíhalo co nejúčinněji.

4. Asistent pedagoga poskytuje žáku s nejtěžšími formami zdravotního postižení, vzdělávanému převážně podle dosud platného Rehabilitač-

²⁾ § 8 odst. 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

ního vzdělávacího programu³⁾, podpůrné služby při kompenzaci jeho znevýhodnění v rámci plnění obsahu daného programu.

III. Asistent pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním

1. Asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním lze ustanovit zejména pro žáky z rodinného prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením. Je vhodné, aby asistent pedagoga dobře znal prostředí, z něhož v převážné většině žáci pocházejí, např. z romské komunity.

2. Hlavními cíli činnosti asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním jsou podpořit optimální sociálně-kulturní integraci žáků do školního prostředí a do společnosti.

3. Náplň práce asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním stanovuje ředitel školy s ohledem na cíle vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Hlavní činností asistenta pedagoga je pedagogická asistence učitelům při výuce, pomoc žákům a jejich rodičům při aklimatizaci na školní prostředí, zapojení kulturně specifického prostředí žáků do vzdělávacího procesu ve škole, pomoc žákům při přípravě na vyučování, spolupráce s učitelem při komunikaci s rodiči žáků a s komunitou v místě školy.

4. Asistent pedagoga musí v rámci získání odborné kvalifikace⁴⁾ absolvovat studium pedagogiky v rozsahu nejméně 80 hodin ve vzdělávacím zařízení s akreditovaným programem, kde mu budou poskytnuty základní informace o jeho činnosti.

IV. Platové zařazení a přímá pedagogická činnost asistenta pedagoga

1. Platové zařazení asistenta pedagoga ve školách zřizovaných státem, krajem, obcí a svazkem obcí ve smyslu nařízení vlády č. 469/2002 Sb., ve znění nařízení vlády č. 331/2003 Sb., katalog prací č. 2.16.3, se uskutečňuje na základě nejnáročnějších požadovaných činností a odborné kvalifi-

³⁾ *Rehabilitační vzdělávací program pomocné školy čj. 15 988/2003-24 (Věstník MŠMT č. 8/2003).*

⁴⁾ *§ 20 písm. e/ a § 22 odst. 1 písm. b/ zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.*

kace. Platové zařazení je možné od 4. do 8. platové třídy podle požadavků školy a školského zařízení na náročnost vykonávané práce. Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, proto mu náleží platový tarif podle přílohy č. 2 nařízení vlády č. 330/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a 8 týdnů dovolené.

2. Míru přímé pedagogické činnosti stanoví asistentu pedagoga ředitel školy nebo školského zařízení v rozpětí 20 až 40 hodin týdně ⁵⁾ podle potřeby školy či školského zařízení.

PaedDr. Jaroslav Müllner
náměstek ministryně

10.2 Příklady náplní práce asistenta pedagoga

Doporučení pro činnost asistenta pedagoga u dětí, žáků a studentů s poruchou autistického spektra (PAS)

(zpracovaly: PaedDr. Věra Čadilová, Mgr. Zuzana Žampachová)

Asistenta pedagoga doporučujeme, pokud očekáváme, že kvůli sociálně komunikačnímu handicapu a poruchám v sociálním přizpůsobování žáka s diagnózou poruchy autistického spektra by mohlo dojít k *selhání v procesu vzdělávání formou integrace*. **Asistent pomáhá naplňovat vzdělávací cíle, zajišťuje dítěti předvídatelnost změn, upravuje učební materiál tak, aby byl pro dítě lépe pochopitelný, jistí chápání verbálních instrukcí, hlavně hromadných pokynů, připravuje žáka na přechody v činnostech, řeší individuálně problémové chování. Věnuje zvýšenou pozornost nácvikům komunikačních a sociálních dovedností. Asistent vede žáka a učí ho samostatnosti.**

Častým problémem je přílišná péče asistenta, která zabraňuje rozvoji samostatnosti u dítěte. **Úkolem poradenského pracovníka je rozhodnout, zda pro úspěšné vzdělávání je asistent zapotřebí, po jak dlouhou dobu v průběhu vyučování, případně pro kolik dětí může asistent pracovat.** Asistenta pedagoga doporučujeme v případě těžší symptomati-

⁵⁾ Příloha Nařízení vlády č. 75/2005 o přímé pedagogické činnosti.

ky PAS (poruchy aktivity a pozornosti, poruchy chování, v případě výraznějších obtíží v komunikaci a sociálním chování, při výrazné nesamostatnosti, při výskytu zvláštního chování a při slabších mentálních schopnostech). Většina dětí s PAS potřebuje asistenta přinejmenším v určitém období školní docházky.

Náplň práce asistenta pedagoga

1. Za důležité v náplni práce asistenta pedagoga u integrovaného dítěte s Aspergerovým syndromem **do MŠ** považujeme:

Přímá práce:

- * podíl na budování sebeobslužných dovedností,
- * podíl na zvládnutí a dodržování denního režimu a orientaci v prostoru,
- * podíl na vytváření pracovního chování,
- * podíl na budování přiměřeného vztahu k vrstevníkům (včetně nácviků kooperativní hry) i k dospělým včetně přiměřené sociální komunikace,
- * podíl na rozvíjení a praktickém využívání komunikace,
- * podíl na budování účelného využívání volného času.

Organizace a dokumentace:

- * podíl na zpracování dokumentace dítěte (IVP, denní záznamy, hodnocení apod.),
- * podíl na zajištění kontaktu s rodinou a příslušným poradenským pracovištěm,
- * podíl na přípravě pomůcek pro konkrétní činnosti, vizualizaci a prostorové uspořádání.

Vzdělávání:

- * další vzdělávání v oblasti výchovy a vzdělávání dětí s PAS.

Asistent pedagoga pracuje ve třídě pod vedením učitele a je součástí pedagogického týmu. Pouze týmová práce může zajistit dobré podmínky pro výchovu a vzdělávání integrovaného dítěte. Je třeba zdůraznit, že asistent pedagoga vždy pracuje dle pokynů konkrétního pedagoga. Učitel v příslušné třídě MŠ sestavuje IVP, odpovědnost za konkrétní postupy při intervenci a komunikaci se všemi zainteresovanými stranami však přísluší řediteli školy.

2. Za důležité v náplni práce asistenta pedagoga u integrovaného žáka s Aspergerovým syndromem **do ZŠ** považujeme:

Přímá práce:

- * podíl na budování sebeobslužných dovedností,
- * podíl na zvládnutí používání denního režimu a orientaci v prostoru,
- * podíl na vytváření pracovního chování,

- * podíl na budování přiměřeného vztahu k vrstevníkům (včetně nácviků kooperativní hry) i dospělým včetně přiměřené sociální komunikace,
- * podíl na rozvíjení a praktickém využívání komunikace,
- * podíl na budování účelného využívání volného času.

Organizace a dokumentace:

- * podíl na zpracování dokumentace dítěte (IVP, denní záznamy, hodnocení apod.),
- * podíl na zajištění kontaktu s rodinou a příslušným poradenským pracovištěm,
- * podíl na přípravě pomůcek pro konkrétní činnosti, vizualizaci a prostorové uspořádání.

Vzdělávání:

- * další vzdělávání v oblasti výchovy a vzdělávání dětí s PAS.

Asistent pedagoga pracuje ve třídě pod vedením učitele a je součástí pedagogického týmu. Pouze týmová práce může zajistit dobré podmínky pro výchovu a vzdělávání integrovaného dítěte. Je třeba zdůraznit, že asistent pedagoga vždy pracuje dle pokynů konkrétního pedagoga. Učitel v příslušné třídě ZŠ sestavuje IVP, odpovědnost za konkrétní postupy při intervenci a komunikaci se všemi zainteresovanými stranami však přísluší řediteli školy.

3. **Na střední škole** již předpokládáme, že student s Aspergerovým syndromem bude schopen zvládnout výuku víceméně samostatně, avšak v řadě úkonů, které se vzděláváním bezprostředně souvisejí, potřebuje pomoc. Asistent pedagoga se stává nezbytnou součástí pozitivního průběhu vzdělávání. Přístup ke studentovi zde musí být nastaven spíše jako pomoc ve složitých situacích, než jako direktivní kladení požadavků, stejně tak jako se pomoc nesmí stát službou studentovi. Za důležité v náplni práce asistenta pedagoga u integrovaného žáka do SŠ považujeme:

Přímá práce:

- * pomoc při zvládnutí orientace v prostoru,
- * pomoc při budování přiměřeného vztahu k vrstevníkům i k dospělým včetně přiměřené sociální komunikace,
- * pomoc při navázání kontaktu a praktickém využití komunikace,
- * pomoc při zvládnutí organizační stránky učení (zápisy domácích úkolů, pomůcek, zápisy o organizování školních akcí, pomoc při úklidu pomůcek a dalších osobních věcí, upozornění na změny v organizaci školy, plánování zkoušení, písemných prací apod.)
- * pomoc při organizaci volného času,

- * pomoc při aplikaci naučených vědomostí do praxe.

Organizace a dokumentace:

- * podíl na zpracování dokumentace studenta (IVP, denní záznamy, hodnocení apod.),
- * podíl na zajištění kontaktu s rodinou a příslušným poradenským pracovištěm,
- * podíl na přípravě pomůcek pro konkrétní činnosti, vizualizaci a prostorové uspořádání.

Vzdělávání:

- * další vzdělávání v oblasti výchovy a vzdělávání žáků a studentů s PAS.

Asistent pedagoga pracuje ve třídě pod vedením vyučujícího, při řešení organizačních věcí s třídním učitelem a je součástí pedagogického týmu. Pouze týmová práce může zajistit dobré podmínky pro výchovu a vzdělávání integrovaného studenta. Učitel v příslušné třídě SŠ sestavuje IVP, odpovědnost za konkrétní postupy při intervenci a komunikaci se všemi zainteresovanými stranami však přísluší řediteli školy.

Funkce asistenta pedagoga ve střední škole vyžaduje hodně taktu a tolerance, pomoc studentovi musí být často nenápadná a postavená na vzájemném respektování se.

Příklady pracovní náplně asistenta pedagoga ve třídě / skupině, kde je vzděláváno dítě, žák, student s tělesným postižením

(Zpracovala Mgr. Vanda Korandová)

a) Činnost vymezená v NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě (účinnost od 1. 10. 2010) odpovídající zařazení do platové třídy

b) Další činnosti vykonávané asistentem pedagoga:

- * *zajišťuje individuální pomoc dětem / žákům / studentům při začleňování se a přizpůsobení se školnímu prostředí*
- * *zajišťuje individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky pod vedením pedagoga*
- * *zajišťuje pomoc pedagogickým pracovníkům při výchovně-vzdělávacích činnostech*

- * *zajišťuje pomoc při komunikaci mezi dítětem / žákem / studentem a pedagogy a mezi vrstevníky*
- * *zajišťuje pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci*
- * *zajišťuje pomoc při zkvalitňování společenského chování dítěte / žáka / studenta, provádí trénink úpravy chování*
- * *zajišťuje pomoc při vytváření životních návyků dítěte / žáka / studenta*
- * *sebevzdělává se, účastní se vzdělávacích akcí, seminářů*
- * *zajišťuje a zodpovídá za bezpečnost dětí / žáků / studentů*
- * *zajišťuje pomoc dítěti / žákovi / studentovi a pedagogům školy při přípravě pomůcek na výuku*
- * *poskytuje podporu žákovi / studentovi o přestávkách*
- * *doprovází dítě / žáka / studenta na akce organizované školou*
- * *ve spolupráci s pedagogem se pokouší o přiměřenou reedukaci a kompenzaci obtíží, které vyplývají ze zdravotního znevýhodnění dítěte / žáka / studenta*

c) Specifické činnosti:

- * *asistence při přípravě a úklidu pomůcek na vyučování*
- * *asistence při zápisu textů*
- * *asistence při četbě a porozumění textu (zpětná vazba)*
- * *asistence při opakování a prohlubování učiva*
- * *asistence při práci, která vyžaduje vyšší koncentraci pozornosti a grafomotorickou přesnost*
- * *asistence při manipulaci s předměty*
- * *asistence při používání kompenzačních pomůcek*
- * *zajišťuje aktivizaci izolovaných schopností dítěte / žáka / studenta*
- * *asistence při komunikaci (alternativní komunikace) a nácvik*

d) Dětem / žákům / studentům s těžkým tělesným postižením asistent pedagoga zajišťuje:

- * *polohování dítěte / žáka podle antispastických vzorců, střídání pozice v prostoru*
- * *vertikalizace, podpora pohybu a chůze*
- * *masáže, bazální stimulace, míčkování, kartáčování a stimulace končetin*
- * *orofaciální stimulace (nácvik sání, polykání), smyslová stimulace*
- * *přesuny a přenosy dítěte / žáka / studenta*
- * *nácvik hygieny*
- * *nácvik jídla*
- * *nácvik sebeobsluhy, samostatnosti*

- * nácvik jemné a hrubé motoriky
- * nácvik přesunů na a z vozíku
- * nácvik pohybu na vozíku, ovládání vozíku, chodítka
- * nácvik manipulace se skluznou deskou
- * nácvik používání speciálních kompenzačních pomůcek pro tělesně postižené

e) Studentům s tělesným postižením ve středních školách asistent pedagoga dále zajišťuje:

- * asistenci při manipulaci s výukovými a testovými materiály, psacím náčiním a kompenzačními pomůckami
- * asistenci při orientaci v testových materiálech
- * asistenci při zápisu testových odpovědí
- * v případě, že student v důsledku svého handicapu nemůže pracovat s testovými materiály, je asistent pedagoga zprostředkujícím komunikačním článkem mezi studentem a zkoušejících
- * pomáhá studentovi překonat vnější překážky při zkouškách

Příklady doporučení SPC ke zřízení funkce asistenta pedagoga

(poskytla Mgr. Ilona Dohnalová)

Žák:

Dat. narození:

Vzděláván ve 4. ročníku ZŠ – ZŠ:.....

Dg.:

Těžké zrakové postižení (nevidomý)

Míra podpůrných opatření:

VYSOKÁ

Forma integrace žáka:

SKUPINOVÁ INTEGRACE

Výše uvedená diagnóza opravňuje k poskytování pedagogické asistence v celkovém rozsahu: **26 HOD. TÝDNĚ**, dle dobíhajícího vzdělávacího programu **OBEČNÁ ŠKOLA** v předmětech:

1. český jazyk	7 hod.
2. matematika	5 hod.
3. přírodověda	2 hod.
4. vlastivěda	2 hod.

5. hudební výchova	2 hod
6. výtvarná výchova	2 hod.
7. pracovní činnosti	1 hod.
8. tělesná výchova	2 hod.
9. cizí jazyk	3 hod.

Způsob poskytování pedagogické asistence:

výuka je prováděna v bodovém písmu – Braillovo písmo

Ad 1 – práce s žákem dle pokynů TU, příprava materiálů – přepis do Br., příprava hmatových pomůcek, uvolňovací grafomotorické cviky, nácvik psaní podpisu v černotisku

Ad 2 – práce s žákem dle pokynů TU, příprava materiálů – přepis do Br., průpravná grafomotorická cvičení, výroba názorných pomůcek, upevňování vytvořených představ o číslech, přímá pomoc při zvládnutí učiva – pomoc se zajištěním optimálních názorných pomůcek a jejich využití v přímé práci s žákem, nácvik a upevňování využívání alternativních forem řešení matematických problémů, přímá podpora při upevňování orientace na ploše, přímá podpora při využívání didaktických her, přímá pomoc při manipulaci s názornými pomůckami, zajišťování průběžné aktivizace pozornosti

Ad 3, 4 – práce s žákem dle pokynů TU, příprava materiálů – přepis do Br., příprava názorných hmatových pomůcek, využití tyflografických obrázků

Ad 5 – rozvíjení rytmického cítění, přímá podpora při využívání nástrojů hudební i nehumánní povahy, přímá pomoc při nácviku humánně pohybových a tanečních prvků, dechová a hlasová cvičení, rozvíjení sluchového vnímání

Ad 6 – příprava vhodného výtvarného hmatového materiálu, individuální práce s využitím citového prožitku a představ, přímá podpora při používání výtvarného materiálu, nácvik a zkvalitňování zacházení s nůžkami, přímá podpora při činnostech typu lepení, vytrhávání, malba, pomoc při využití netradičních technik, přímá podpora při vytváření prostorových výtvarných výrobků

Ad 7 – přímá podpora při nácviku pracovních dovedností, nácvik používání různých nástrojů, nácvik používání technických přístrojů, přímá podpora při rozvíjení pracovní schopnosti žáka

Ad 8 – přímá pomoc se slovními instrukcemi při nácviku pohybových činností, cviků, rozvíjení prostorové orientace v makroprostoru, zajištění bezpečnosti, chůze a běh za zvukovým signálem, vytváření ozvučených překážkových drah

Ad 9 – podpora při zvládání učiva, příprava materiálů – přepis do Br.

Platnost doporučení funkce ped. asistenta: šk. rok 2007/2008

Konzultant SPC – jméno a kontakt:

V dne podpis ředitele

Žák: **Dat. narození:**

Vzděláván v **6.** ročníku ZŠ: ZŠ.....

Dg.: **Souběžné postižení více vadami – autismus, těžké zrakové (nevidomý), středně těžké mentální, těžké tělesné**

Míra podpůrných opatření: VELMI VYSOKÁ

Forma integrace žáka: INDIVIDUÁLNÍ INTEGRACE

Výše uvedená diagnóza opravňuje k poskytování pedagogické asistence v celkovém rozsahu: **22 HOD. TÝDNĚ**, dle dobíhajícího vzdělávacího programu „REHABILITAČNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM“ v předmětech:

1. rozumová výchova	5 hod.
2. smyslová výchova	4 hod.
3. pracovní a výtvarná výchova	3 hod.
4. hudební a pohybová výchova	3 hod.
5. rehabilitační TV	5 hod.
6. Disponibilní dotace	2 hod.

Způsob poskytování pedagogické asistence:

1. pedagogická asistence je **nezbytně nutná** během všech vyučovacích hodin i během přestávek, během všech činností přímo i nepřímo souvisejících se vzdáváním
2. *v době vyučování* – přímá individuální práce s žákem dle pokynů TU, práce s žákem v režimu kódovaných úkolů, zajištění vizualizované a strukturované podoby jednotlivých výukových situací (nejen v hlavních výukových předmětech, ale i během výchov a doplňovací hodiny), úprava úkolů s ohledem na potřeby žáka s dg. autismus, nácvik činností dle procesuálních schémat, přímá dopomoc při užívání struktury

rovaného denního režimu, přímá dopomoc při užívání speciálního výukového software, aktivní spolupráce s TU při takovém zajištění aktuálních podmínek během každé jednotlivé hodiny, aby se předcházelo situacím stresujícím žáka a vzniku nechtěných projevů chování

3. *v době přestávek* – nácvik sociálních dovedností, nácvik komunikačních dovedností při styku s vrstevníky i dospělými lidmi ve škole, nácvik strategií zvládání atypických situací
 4. *během nepravdivých aktivit* – zajištění speciálních potřeb žáka při pohybu mimo budovu školy (např. při školních výletech, exkurzích, vycházkách, plaveckém výcviku), nácvik strategií zvládání běžných sociálních situací
 5. *jiné* – pomoc žákovi při adaptaci na podmínky, které jsou mu poskytovány ze strany intaktní populace, nácvik nejrozličnějších dovedností důležitých z hlediska dlouhodobé sociální funkčnosti žáka
 6. *činnosti vyplývající z poruchy zraku* – procvičování užití kompenzačních smyslů, cvičení orientace v prostoru
- Platnost doporučení funkce ped. asistenta: na šk. r. 2007/2008

Konzultant SPC – jméno a tel. kontakt:

V _____ dne _____ podpis ředitele

Žák:

Dat. narození:

Vzděláván v 2. ročníku ZŠ: ZŠ

Dg.: _____ těžké postižení tělesné (imobilní)

Míra podpůrných opatření: VYSOKÁ

Forma integrace žáka: INDIVIDUÁLNÍ INTEGRACE

Výše uvedená diagnóza opravňuje k poskytování pedagogické asistence v celkovém rozsahu:

20 HOD. TÝDNĚ, dle dobíhajícího vzdělávacího programu **ZÁKLADNÍ ŠKOLA** v předmětech:

1. český jazyk	10 hod.
2. matematika	5 hod.

3. prvouka	2 hod.
4. hudební výchova	1 hod
5. výtvarná výchova	1 hod.
6. pracovní činnosti	1 hod.

Způsob poskytování pedagogické asistence:

Ad 1 – příprava pracovních sešitů, rozvoj a zpřesňování sluchového a zrakového vnímání, rozvoj fonematického sluchu, individuální podpora s upevňováním vyvozeného učiva, nácvik jemné vizuomotorické koordinace, grafomotorická cvičení, přímá pomoc při využívání speciálního výukového softwaru, zajišťování průběžné aktivizace pozornosti

Ad 2 – příprava pracovních sešitů (úprava, zvětšování tisku...) přímá pomoc při záznamech, přímá pomoc při zvládnutí učiva – pomoc se zajištěním optimálních názorných pomůcek a jejich využití v přímé práci s žákem, nácvik a upevňování využívání alternativních forem řešení matematických problémů, přímá podpora při upevňování orientace na ploše, přímá podpora při využívání didaktických her, přímá pomoc při manipulaci s názornými pomůckami, zajišťování průběžné aktivizace pozornosti

Ad 3 – pomoc při pořizování záznamů, přímá pomoc při manipulaci s názornými pomůckami, přímá pomoc při zvládnutí učiva

Ad 4 – rozvíjení rytmického cítění, přímá podpora při využívání nástrojů hudební i nehmusové povahy, pomoc s upevňováním znalosti textů písní, přímá pomoc při nácviku hudebně pohybových prvků, dechová a hlasová cvičení, rozvíjení sluchového vnímání

Ad 5, 6 – přímá podpora při používání výtvarného materiálu, nácvik zacházení s nůžkami, přímá podpora při činnostech typu lepení, vytrhávání, malba, pomoc při využití netradičních technik, přímá podpora při vytváření prostorových výtvarných výrobků.

Platnost doporučení funkce ped. asistenta: na šk. r. 2007/2008

Konzultant SPC – jméno a tel. kontakt:

Asistent pedagoga u žáka s poruchou autistického spektra (PAS)

(poskytla Mgr. Markéta Jirásková)

Asistent pedagoga vždy pracuje pod metodickým vedením pedagoga – třídního učitele nebo učitele odborných předmětů, který zodpovídá za průběh i výsledky vzdělávání.

Návrh činností

- pracuje podle pokynů vyučujícího a dle individuálního plánu dítěte s PAS
- asistuje při všech vyučovacích hodinách, kdy je nutná pedagogické asistence u dítěte (dle doporučení SPC)
- dopomáhá při sociálním začleňování se dítěte s PAS do kolektivu třídy a školy
- dopomáhá dítěti s přípravou učebních pomůcek na hodinu dle metodiky strukturovaného učení
- vytváří pro dítě ve spolupráci s vyučujícími denní režimy a procesuální schémata
- vytváří pro dítě dle pokynů vyučujících speciální metodické pomůcky dle metodiky strukturovaného učení
- strukturuje jednotlivé činnosti v souladu s organizací vyučovací hodiny ze strany vyučujícího (sled činností během vyučovací hodiny, strukturování slovních úloh, slohových prací apod.)
- sleduje výkonu a upozorňuje dítě na pokyny vyučujícího (práce na tabuli, ve skupinách apod.)
- dopomáhá s manipulací s učebními pomůckami během výuky
- provádí pomoc při ověřování znalostí – vzájemná komunikace mezi učitelem a žákem; při písemném ověřování znalostí dopomáhá se strukturalizací testů či ověřovacích materiálů
- dopomáhá se strukturováním záznamu probírané látky
- provádí nácvik záznamu učebních povinností pro domácí prostředí
- provádí nácvik přesunu dítěte do jiných učeben podle potřeby vyučujícího
- asistuje při plaveckém či jiném tělovýchovném výcviku – strukturuje jednotlivé činnosti dle metodiky pro žáky s PAS
- asistuje při jednotlivých programech – výlety, kulturní akce a při pobytu ve škole v přírodě pečuje o určené děti celodenně (strukturuje činnosti, vytváří denní režimy apod.)

- dle potřeb provádí s dítětem nácvik stolování, nácvik hygienických návyků a převlékání
- v případě potřeby může ředitelka nebo zástupkyně ředitelky rozhodnout o přeřazení asistenta do jiné třídy
- dodržuje pracovní řád školy, školní řád a vnitřní pokyny
- dodržuje předpisy BOZP a PO, veškeré závady na pracovišti nahlásí nadřízenému
- je povinen udržovat v diskrétnosti osobní data, diagnózy, závěry lékařských a psychologických vyšetření, pedagogických závěrů a sociálních šetření, se kterými byl při své práci seznámen

Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:

- individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobování se školnímu prostředí
- individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky
- pomoc pedagogickým asistentům pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti
- pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka

Stanovení náplně práce asistenta pedagoga spadá do kompetence ředitele školy.

**Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga
do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci
se zdravotním postižením**

PhDr. Marta Teplá, PaedDr. Hana Šmejkalová

Vydal Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR,
školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání
pedagogických pracovníků,
Novoborská 372, Praha 9, jako svou 96. publikaci

Redakce Pavlína Kajnarová
Obálka a zlom Dr. Vladimír Lelek
Realizace Dr. Vladimír Lelek

Vydání druhé, 48 stran, Praha 2010
ISBN 978-80-86856-66-7